

PRESA DE POSSESSIÓ DE JAUME CASALS COM A RECTOR DE LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

3 de juny del 2013

Honorable conseller, rector magnífic, senyora presidenta del Consell Social, rectors magnífics, secretari d'universitats, senyor regidor, directors generals, autoritats, amics de dins i de fora (em refereixo a vosaltres col·lectivament, però podeu estar segurs que no m'estic d'apreciar la vostra companyia en un dia estrany).

El rector Enric Argullol, m'envia unes paraules afectuoses i encoratjadores i, escoltant el discurs del rector Moreso, recordo un instant els nostres primers anys amb la rectora Rosa Virós, que al cel siga. Un avi que gairebé no vaig conèixer es deia així, quan jo era petit: l'avi *solsiga*, dèiem amb les meves germanes. Aprofito aquest pensament feliç per engegar amb dificultats el meu discurs. El discurs ha de ser molt sobri. Em toca ser sobri per poder ser alhora atrevit. Però cometria un error imperdonable si no manifestés primer de tot, ara que el govern de Catalunya m'ha nomenat i puc dir que represento la comunitat de la UPF, l'agraïment que li és degut al rector Moreso per l'esforç i el talent extraordinari que ens ha dedicat a tots durant els anys del seu rectorat. Estimat rector: amb totes les lletres, moltes gràcies. I perdona que intenti ara deixar de banda la temptació enorme de glossar la nostra amistat cultural i sentimental durant aquesta època de la vida en benefici de la sobrietat a què m'acabo de comprometre.

Crec que tinc una certa trajectòria cooperativa dins el sistema universitari. Abans de començar, però, demano permís als convidats per fer un discurs egoista, pensant sobretot en la universitat que avui em poso a dirigir. Tampoc no ignoro el que passa en el nostre entorn, però, almenys avui, no hi afegiré una altra capa de cera.

Una de les converses més interessants que he tingut durant aquestes últimes setmanes ha estat amb el Miquel Oliver, magnífic (no de tractament, de veritat) vicerector de qualitat fins avui, precisament sobre la qualitat de la UPF. No amago que em toca el cor el fet que un enginyer de telecomunicacions faci vibrar els conceptes d'un professor de filosofia que defineix la seva feina justament com una ciència dels conceptes. No us explico

la conversa, perquè tractava sobre el meu programa electoral, i no hi ha pitjor escolàstica que la disposada a comentar les seves pròpies obres. Ara bé, el tema era fins a quin punt les bondats de la nostra universitat podien constituir alhora un obstacle per al seu progrés. Per l'edat que tenim, és veritat que som una bona universitat, ben governada, ben administrada, amb una gran solvència professional molt ben repartida entre el conjunt del personal, amb estudiants selectes, amb serveis de primera, amb un comportament i uns costums que solen explorar la cordialitat, la integritat, la dignitat. També busquem l'excel·lència, mirem de fer sobreixir els mèrits i comptem amb científics molt destacats que servirien d'exemple arreu del món. Aquesta excel·lència, amb la seva ix i la seva ela geminada juntes dins una paraula esdrúixola posa seriosament a prova la possible atonia dels músculs bucals destinats a la fonació. Però no seré jo qui digui que no és un objectiu essencial de la UPF.

Tanmateix, plaure'ns més del compte en la moderada satisfacció que duem a terme d'aquest conjunt d'ideals, ens pot distreure del camí que ens espera. D'això tractava la conversa amb el Miquel. Diguem que m'agradava que algú hagués llegit i millorat alguna cosa present tàcitament en el que jo intentava explicar a tothom en aquell document. Ço és, que insistir en aquest benestar i en aquesta persecució de l'excel·lència en el meu projecte podia comportar paradoxalment una d'aquestes morts d'èxit que tan bé ha descrit la filosofia alemanya des de l'època de Hegel i de Marx. L'excel·lència com a moneda de canvi en una universitat podria ser una descoberta anàloga, *toute proportion gardée*, a la descoberta formidable del diner per la burgesia. Aquella cosa (cosa i concepte alhora) tan fluida i manejable havia d'imposar una mena de disciplina social general de tan èxit que, segons el Marx del primer capítol del *Manifest Comunista*, estava destinada a corrompre i anorrear per la via de la hipertròfia els seus propis defensors. No dic això ara per mirar de fugir d'estudi i insinuar alguna cosa relacionada amb els esdeveniments polítics i econòmics d'aquest últims anys a Catalunya i a Europa. Ja he dit que no parlaria d'això i, si ho fes, no diria el que estic dient. Per ara és evident que allò que vaticinaven Marx i Engels encara no ha passat, tot i que de vegades ens sembli que s'acosta. No. Em refereixo a una cosa molt més simple.

Si el vector que assenyalava el futur d'aquesta universitat se sotmet exclusivament a la lògica de l'excel·lència, aquesta lògica s'esfuma. He dit pertot arreu durant les setmanes de la campanya que formàvem un conjunt de persones molt compacte. Crec seriosament que és així. Vull dir que el nostre

millor 70 per cent no està lluny del nostre millor 10 per cent. En tot cas no està prou lluny per implicar i retòrcer en l'extracció d'una diferència exagerada i emfàtica els ja prou discutibles criteris que ens guien per determinar la qualitat. Aquest criteris són delicats i no s'han d'estressar. És el pitjor que podríem fer. La relativització i l'escepticisme respecte a la guia que ens permet orientar-nos sobre què vol dir ciència i bona ciència estan a l'aguait i són una temptació perversa, covada en diversos antres i grups de pressió; insinuen un espiral antiuniversitari que vindria a sostenir que, simplement, no hi ha excel·lència, que excel·lència no vol dir res.

Hem de continuar millorant, sens dubte, però no té sentit posar la il·lusió i l'entusiasme en una mena d'excés de cura respecte a allò que ja som. No em resisteixo a citar aquell epigrama de Marcial, absolutament impropri i per al qual demano totes les excuses a l'auditori, que diu:

No hi havia ningú en tota la ciutat, Cecilià, que volgués tocar de franc la teva muller, quan li era fàcil. Ara, però, que la fas guardar, està assetjada per una gran munió de pretendents. T'has ben lluit! (Mart., Ep., I, 73)

Ingeniosus homo es, diu el llatí allà on la meva traducció deia “t'has ben lluit”. El nou rector és un home enginyós, diria l'irònic: ens ha enviat en orris de tant voler només custodiar el tresor que ja tenim, de tant voler només pasturar el ramat i triar bé les ovelles. Suposo que no cal ara que m'entretingui amb la paràbola dels denaris i aquells denaris enterrats per assegurar la seva conservació. Ja s'entén que són moralitats molt similars, encara que pertanyin a cultures tan separades. *Áriston métron*. Pensem-ho dues vegades. Per als grecs antics, com per a nosaltres, l'excel·lència va acompanyada de la paraula “mesura”. Per preservar el millor, potser és millor no abusar-ne en el discurs. M'ho aplico a mi mateix.

Un altre bon amic de la universitat, m'interromp mentre escric això (una de les infinites interrupcions que veig que solen freqüentar la condició quotidiana de rector). Sap que m'agrada el futbol i em fa pensar frases inspirades en les d'un ídol que identificareu de seguida: els canvis s'han de fer just quan les coses van bé, i això no vol dir que els diners no hagin de ser damunt la gespa; o futbol és tocar poc la pilota.

Deia abans que em sento obligat a exposar-me molt més al fracàs, a allò diferent, que potser no està contingut en el que som com a universitat encara que el que som no ho siguem en el grau màxim. Això és el que volia esbossar en el meu programa, que ara ja deixo enrere per intentar ser una mica més precís. Fins on es pot veure el que no es té? A mi em sembla albirar tres coses que ens convindria tenir i que no tenim:

- 1) Una organització àgil. Tenim una organització moderna que prova de navegar en un context normatiu advers (això ho diuen els informes de les avaluacions a què s'ha sotmès la UPF). Està bastant bé. Però no tenim una organització àgil. No sabem gaire com aconseguir que l'autoritat i la capacitat executiva basculin ràpidament en cada cas cap els punts on es troba l'expertesa i el coneixement. I, potser encara més greu, no estem gaire convençuts de voler-ho així.
- 2) Un model singular de docència. Tenim una docència molt bona, amb resultats que doblen en els indicadors bàsics els del nostre entorn. No importa ara si hem jugat amb avantatge d'ençà de la nostra fundació. El cas és que tenim aquests bons resultats. Jo diré sempre que els èxits de les institucions catalanes són èxits per a Catalunya i patrimoni de tots. I crec que en el sistema universitari català estem aprenent a valorar les coses d'aquesta manera. Ara bé, que tinguem bona docència no vol dir que hàgim estat capaços de formular un model docent singular, un segell d'identitat UPF que ens faci visibles a Europa i al món com un lloc on som capaços d'atendre amb tota seguretat els projectes personals dels nostres estudiants i participants.
- 3) Un projecte estrella en recerca i innovació. Tenim magnífics projectes i estem encara sota els efectes de l'entusiasme derivat d'un creixement formidable en recursos de recerca, sobre el fons d'una reconciliació inhabitual entre científics i tècnics que té noms i cognoms i que alhora s'ha estès com una taca d'oli consagrat per tota la universitat. Però no tenim un projecte decididament destacat, que pugui suscitar una aliança forta amb altres institucions del món i del nostre entorn i que ens posi, mentalment i materialment, en la rampa de llançament del somni d'una universitat catalana entre les millors d'Europa.

Perquè m'ajudin a mantenir el rumb de la universitat durant aquests últims anys i a intentar afegir-hi continguts propis d'aquestes tres línies de treball nomenaré avui mateix els professors (dits ara per ordre alfabètic) Antoni Bosch, vicerector d'economia i projectes estratègics, Josep Ferrer, vicerector de relacions internacionals, Mònica Figueras, vicerectora de responsabilitat social i promoció, Àngel Lozano, vicerector de recerca, Louise McNally, vicerectora de professorat, Francesc Posas, vicerector de política científica, Carles Ramió, vicerector de planificació i avaluació institucional, Mireia Trenchs, vicerectora de docència i ordenació acadèmica, i Pelegrí Viader, secretari general. He demanat a la Professora Núria Sebastián, directora de l'escola de doctorat, als professors Javier Aparicio i Josep Blat, delegats del rector, i a la senyora Carme Martinell, directora general de l'IDEC, que assisteixin al Consell de Direcció de la universitat, igual que, com és lògic, també hi assistiran el gerent, que a partir del dia 1 de juliol serà el senyor Jaume Badia, i la senyora Àngels Ingla, cap del gabinet del rectorat. Aprofito per comunicar també formalment que la Sra. Belén Naya es responsabilitza ja demà mateix de la secretaria del rectorat. Per raons de parsimònia i per no envair el que probablement correspon al rector anterior no m'ocupo ara de les persones que es retiren, com els anteriors vicerectors, el senyor Ricard Boix i la senyora Olivia Cobacho, però tots ells saben que compten amb el meu afecte i la meva admiració professional.

Als que m'acompanyaran en la direcció de la universitat, com que els esmento avui aquí per primera vegada, els vull agrair personalment i com a rector el seu compromís: són persones excel·lents des de qualsevol punt de vista i vull fer notar en públic que sé el que val el seu gest afirmatiu i noble. Espero que els estudiants, el personal d'administració i serveis i els companys del professorat ens ajudareu i confiareu en nosaltres. No només ho espero: em sento prou fort per demanar-vos una gran confiança en nosaltres. També la demano al govern de la Generalitat i a l'Ajuntament de Barcelona. Malgrat la meva condició d'erició amb vocació de guineu (ja m'ho temia), procuraré fins al límit que les coses estiguin sempre sota la llei d'un d'aquests adagis que pertanyen també al món de l'esport de competició: que si guanyem, guanyem tots i que, si perdem, només perdi jo.

L'explicació d'aquest lema no crec que sigui la mateixa que en el cas dels entrenadors de futbol. Es troba, per exemple, en un fragment de Marcel Proust que extrec perillosament del context que li dona la precisió prohibida a les ciències convencionals i que només poden atènyer l'art i la gran literatura:

...Però, fins i tot des del punt de vista de les coses més insignificants de la vida, mai no som un tot materialment constituït, idèntic per a tothom i ofert perquè cadascú vagi a fer-ne coneixença com d'un llibre de comptes o d'un testament; la nostra personalitat social és una creació del pensament dels altres. Fins i tot l'acte tan simple que anomenem "trobar una persona que coneixem" és en part un acte intel·lectual. (Du côté de chez Swan, I. Combray, La Pléiade, 1954, vol. I, p. 19)

Que tingueu un bon dia!